

PROFESIONALNE BOLESTI

Profesionalne bolesti su bolesti izazvane duljim neposrednim utjecajima procesa i uvjeta rada na određenim poslovima i u potpunosti su uzrokovane štetnim utjecajem radnoga mjesta. Najčešće su monofaktorske (uzrokovane jednim štetnim čimbenikom prisutnim u radnome okolišu) i u pravilu se pojavljuju nakon višegodišnje izloženosti (kemijskim, fizikalnim i/ili biološkim štetnostima i statodinamičkim naporima). Težina profesionalne bolesti u pravilu odgovara razini i duljini izloženosti. Dijagnosticiranje profesionalnih bolesti je interdisciplinarni proces koji zahtijeva posebna znanja iz medicine i srodnih područja povezanih sa zaštitom zdravlja i sigurnosti na radu. Obrada i postavljanje dijagnoze profesionalne bolesti provodi se prema kriterijima suvremene medicine rada i u nadležnosti je specijalista medicine rada. Cjelokupni zahtjevni postupak podrazumijeva utvrđivanje kliničke slike bolesti s jedne strane i štetnosti u radnom procesu s druge strane te njihove neposredne uzročno-posljedične povezanosti. Ovaj postupak nije moguće provesti bez iscrpne radne anamneze te točnih kvantitativnih podataka o uvjetima rada te trajanju i intenzitetu izloženosti određenoj štetnosti na radnome mjestu. Intenzitet i duljina izloženosti štetnom čimbeniku u pravilu moraju biti iste razine ili veće od one za koju je poznato i znanstvenim istraživanjima dokazano da mogu oštetiti zdravlje (deterministički ili nestohastički

učinci). Postoje, međutim, i profesionalne bolesti koje ne podliježu ovom obrascu „doza-odgovor“, već mogu nastati pri bilo kojoj razini štetnosti u radnom okolišu, no obično samo kod dijela radnika (stohastički učinci). Najbolji primjer za ovakve profesionalne bolesti su profesionalne alergijske bolesti koje se u radnika-atopičara mogu javiti u svakom radnom okruženju u kojemu je uzročni alergen prisutan, bez obzira na njegovu kvantitativnu razinu. Prisutnost štetnog čimbenika i razinu izloženosti moguće je spoznati uvidom u procjenu opasnosti, uvidom u rezultate mjerenja provedena na radnom mjestu ili obilaskom radnoga mjesta. Kod većine kemijskih i fizikalnih štetnosti moguće je objektivirati njihov intenzitet, dok u slučaju opasnosti i napora kvantifikacija nije moguća. Prije svega se to odnosi na statodinamičke napore koje je moguće samo procijeniti, ali ne i objektivirati.

Ako radnik, poslodavac, nadležni doktor specijalist medicine rada ili izabrani doktor opće/obiteljske medicine posumnjaju na profesionalnu bolest, potrebno je pokrenuti postupak njezina utvrđivanja i priznavanja. U postupku utvrđivanja činjenica zbog priznavanja profesionalne bolesti obvezno se pribavlja nalaz i mišljenje nadležnog specijaliste medicine rada i Hrvatskog zavoda za zaštitu zdravlja i sigurnost na radu. Ako se radi o profesionalnoj bolesti, izabrani

doktor opće/obiteljske medicine ispunjava prijavu o profesionalnoj bolesti (čiji jedan dio mora ispuniti poslodavac) i prosljeđuje ju nadležnom područnom uredu HZZO-a prema mjestu rada ili prebivališta. Bolest se u sustavu obveznog zdravstvenog osiguranja smatra profesionalnom bolešću tek onda kada je takvom potvrdi Hrvatski zavod za zaštitu zdravlja i sigurnost na radu i prizna HZZO. Na temelju priznate profesionalne bolesti oboljeli radnik ima pravo na naknadu plaće u visini od 100 % za vrijeme privremene nesposobnosti za rad. Ako profesionalna bolest trajno smanjuje radnu sposobnost i uzrokuje invalidnost, oboljeli radnik u sustavu mirovinskog osiguranja može ostvariti povoljnije financijske uvjete pri određivanju visine invalidske mirovine. Ova prava ostvaruju se pri Hrvatskom zavodu za mirovinsko osiguranje.

U Republici Hrvatskoj najveći broj profesionalnih bolesti zabilježen je u metaloprerađivačkoj industriji, a u stalnom su porastu i bolesti koje su posljedica statodinamičkih opterećenja, odnosno posljedica ponavljajućih pokreta, prisilnog položaja tijela i primjene sile u radnom procesu.

Unatoč primjeni svih raspoloživih zaštitnih mjera i smanjivanju rizika od oštećenja zdravlja na najmanju moguću mjeru, u nizu radnih procesa rizik od obolijevanja nije moguće toliko smanjiti da bi se u potpunosti isključila mogućnost razvoja profesionalnih bolesti i trajnih oštećenja zdravlja djelatne populacije.

*Dijana Poplašen, dr. med., spec. med. rada i sporta
 DZ Zagrebačke županije, Ispostava Samobor
 prof. dr. sc. Vlatka Brumen, dr. med., spec. med. rada
 Ustanova Medirad Primum, Zlatar
 Mladen Kratošvil, dr. med., spec. med. rada
 DZ MUP-a, Zagreb*